

**LSMU MA ODONTOLOGIJOS FAKULTETO ODONTOLOGIJOS
VIENTISŪJŲ STUDIJŲ IR BURNOS HIGIENOS STUDENTŲ KLINIKINĖS
PRAKTIKOS ETIKOS GAIRĖS**

Preambulė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Odontologijos fakulteto Odontologijos vientisųjų studijų ir Burnos higienos studijų klinikinės praktikos etikos gairių (toliau – etikos gairių) tikslas – plėtoti odontologijos ir burnos higienos kultūrą, ugdyti Odontologijos vientisųjų studijų ir Burnos higienos studentų tarpusavio palaikymą, pagalbą, pagarbą pacientui ir kolegai, įgyvendinti pagrindinį sveikatos priežiūros veiklos principą – teikti profesionalią pagalbą.

I. Bendrosios nuostatos

Etikos gairių paskirtis – skatinti Odontologijos vientisųjų studijų ir Burnos higienos specialybės studentų darbo profesionalumą, pagarbą žmogui, toleranciją, profesinę, mokslinę ir pilietinę atsakomybę ir kurti pasitikėjimą bei kūrybingumą skatinančią atmosferą klinikinėse praktikos bazėse ir už jų ribų. Studentai praktikantai turi būti atskaitingi bei visus savo veiksmus derinti su darbu vadovaujančiu dėstytoju, vadovautis profesionalumu, saugia ir efektyvia klinicine praktika, į pacientą orientuotu gydymu ir odontologijos mokslo sklaida visuomenėje. Šie principai klinikinėje praktikoje yra vienodai svarbūs ir nėra išvardinti pirmumo seka. Etikos gairėse išdėstyti patarimai, kuriais savo darbe turi vadovautis studentai klinikinės praktikos metu.

I. Profesionalumas

Profesionalumo gairės:

- taisyklių, reglamentuojančių darbo tvarką, laikymasis;

- tinkama profesinė elgsena;
- tinkamas skirto laiko išnaudojimas;
- tvarkinga apranga, punctualumas.

Privalomosios gairės:

1. Odontologijos ir Burnos higienos specialybės studentai klinikinės praktikos metu turi padėti vienas kitam, jeigu tai neprieštarauja paciento interesams.
2. Tarpusavio santykiai grindžiami pasitikėjimu, sąžiningumu, draugiškumu, taktiškumu ir mandagumu.
3. Darbo metu privaloma vengti neatitinkančių etikos normų pokalbių apie kolegas. Privaloma elgtis su kolegomis su derama pagarba bendraujant bei bendradarbiaujant visose situacijose.
4. Privaloma branginti ir su derama pagarba vertinti visų komandos narių indėlį.
5. Privaloma informuoti pacientus apie atliekančių jų priežiūrą komandos narių vaidmenis.
6. Privaloma būti tinkamai pasiruošus atlikti diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras, nuolat atnaujinti savo profesines žinias bei tobulinti darbo įgūdžius.
7. Privaloma išsiaiškinti ir taikyti įrodymais pagrįstus metodus ir gerąją praktiką.
8. Odontologijos studijų proceso metu galima siūlyti ir naudoti pacientui tik leidžiamus naudoti prietaisus, vaistus ar medžiagas.
9. Privaloma dirbti neviršijant skirto laiko ir galimybių ribos.
10. Odontologijos ir Burnos higienos specialybės studentai, teikdami diagnostikos, profilaktikos, gydymo paslaugas ar konsultuodami, negali viršyti savo profesinės kompetencijos ir sugebėjimų, visais neaiškiais klausimais būtina kreiptis į dėstytoją.

II. Saugi ir efektyvi klinikinė praktika

Saugios ir efektyvios klinikinės praktikos gairės:

- įrodymais pagrįsta praktika;
- komandinis darbas ir komunikacija;
- infekcijų kontrolės taisyklių laikymasis;
- darbo jonizuojančioje aplinkoje bei bendrųjų saugos principų laikymasis.

Privalomosios gairės:

1. Privaloma visada laikytis taisyklių, reglamentuojančių saugią klinikinę praktiką.
2. Privaloma įsitikinti, kad studentas pakankamai išmokytas, turi užtektinai žinių bei įgūdžių ir pasirengęs saugiai atlikti užduotį.
3. Privaloma imtis skubių ir tinkamų priemonių bei informuoti dėstytoją, jeigu studento manymu, pacientui galėtų kilti grėsmė dėl studento arba dėl jo kolegų sveikatos, elgesio ar profesinio pasirengimo arba klinikinės aplinkos aspektų.
4. Privaloma užtikrinti kraujų plintančių ligų kontrolę.
5. Privaloma žinoti darbo su jonizuojančios spinduliuotės šaltiniais reikalavimus, radiacinės saugos užtikrinimo sąlygas.
6. Privaloma laikytis būtiniosios medicininės pagalbos teikimo tvarkos reikalavimų.
7. Privaloma registruoti visus pacientų saugos incidentus.
8. Privaloma užtikrinti paciento saugumą gresiant pavojui dėl klinikinės aplinkos aspektų ar pacientų pageidavimų, kurie gali pakenkti.
9. Privaloma skubiai reaguoti į gresiantį pavojų.
10. Jeigu studentas žino ar įtaria, kad pacientams gali kilti grėsmė dėl studento sveikatos, elgesio ar profesinio pasirengimo, privaloma skubiai pasikonsultuoti su už darbą atsakingu dėstytoju, kolega ir vykdyti patarimus, kaip užtikrinti pacientų saugumą.

III. Į pacientą orientuotas gydymas

Į pacientą orientuoto gydymo gairės:

- mokslo pagrindų pritaikymas burnos sveikatos priežiūrai;
- gebėjimas bendrauti su pacientu, t.y. ligos anamnezės surinkimas, informacijos pacientui apie burnos ir (arba) dantų būklę suteikimas, planuojamų diagnostikos ir gydymo procedūrų paaiškinimas ir suderinimas;
- paciento ištyrimas (tinkamų diagnostikos metodų parinkimas) ir gydymo plano sudarymas, dokumentacijos pildymas;
- burnos sveikatos atstatymas ir palaikymas.

Privalomosios gairės:

1. Odontologijos ir Burnos higienos specialybės studentai privalo teikti teisingą ir objektyvią informaciją pacientui apie atliekamus diagnostikos, profilaktikos ar gydymo veiksmus.
2. Privaloma su pacientais aptarti diagnostinių, profilaktinių ir gydomųjų procedūrų galimybes ir atidžiai juos išklaudyti bei atsakyti į rūpimus klausimus.
3. Privaloma atlikti diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras pacientams su geranoriškumu ir užuojauta.
4. Privaloma atsižvelgti į paciento bendrą sveikatos būklę, psichologinius bei socialinius poreikius, ilgalaikes burnos sveikatos reikmes ir pageidaujamus rezultatus.
5. Privaloma pacientui suteikti tinkamiausias diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras, konsultuoti burnos sveikatos klausimais ir pateikti klinikines rekomendacijas, atsižvelgiant į paciento poreikius ir suderinus su dėstytoju.
6. Svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp paciento burnos sveikatos reikmių ir pageidaujamų rezultatų. Jei paciento pageidaujami rezultatai neatitinka jo burnos sveikatos reikmių, privaloma pacientui paaiškinti galimus rizikos veiksnius, naudą ir tikėtinus rezultatus bei padėti apsispręsti dėl diagnostinių, profilaktinių ir gydomųjų procedūrų.
7. Privaloma nediskriminuoti pacientų dėl amžiaus, lyties, lytinės orientacijos, negalios, nėštumo ar motinystės, rasės, religijos ar tikėjimo, šeimyninio ir partnerystės statuso, tautybės, specialių poreikių, sveikatos, socialinio statuso, gyvenimo būdo ar kitų priežasčių.
8. Privaloma atsižvelgti į pacientų su negalia specialius poreikius ir elgtis taip, kad pacientams nebūtų sukeliama neigiamų emocijų.
9. Privaloma visada pacientų medicininius interesus vertinti labiau nei finansinės, asmeninės ar kitokios naudos siekimą.
10. Privaloma atsisakyti bet kokių dovanų, užmokesčio ar vaišingumo, jeigu tai priimdami pasielgtumėte šališkai arba atrodytų, kad tai turi įtakos jūsų profesiniam sprendimui.
11. Privaloma vertinti pacientą kaip asmenybę bei atsižvelgti į individualius bendravimo ypatumus.
12. Prieš pradėdant diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras privaloma paaiškinti galimas alternatyvas, kiekvieno pasirinkimo naudą bei riziką.

13. Privaloma pateikti išsamius ir sąžiningus atsakymus į visus pacientų klausimus, susijusius su jų pasirinkimu, suteikti pacientams reikiamą informaciją suprantamu būdu, kad jie galėtų priimti sprendimus.
14. Privaloma pacientui suteikti aiškią informaciją apie diagnostinių, profilaktinių ir gydomųjų procedūrų režimą ir suderinti, kur kreiptis dėl pirmos pagalbos.
15. Privaloma įsitikinti, kad prieš atliekant diagnostines, profilaktines ar gydomąsias procedūras gautas paciento sutikimas.
16. Privaloma pacientui suprantamai paaiškinti apie diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras, kad jis suvoktų teikiamą informaciją ir galėtų apsispręsti.
17. Privaloma patikrinti ir dokumentuoti, kad pacientas susipažino su pateikta informacija dėl diagnostinių, profilaktinių ir gydomųjų procedūrų.
18. Privaloma dokumentuoti, kad pacientai suprato jiems pateiktą informaciją.
19. Privaloma įsitikinti, kad pakartotinių apsilankymų metu turite paciento sutikimą atlikti procedūras.
20. Pasikeitus gydymo planui, privaloma gauti ir dokumentuoti naują paciento sutikimą dėl diagnostinių, profilaktinių ir gydomųjų procedūrų.
21. Privaloma visiems pacientams sudaryti nuolat pildomą ligos istoriją ir turėti užpildytus bei tikslius paciento duomenis.
22. Privaloma užtikrinti, kad visa studento darbo dokumentacija, taip pat ir paciento duomenys būtų aiškūs, įskaitomi, tikslūs ir lengvai suprantami.
23. Privaloma paciento ligos istorijoje užpildyti tikslius siuntimo kitam specialistui duomenis.
24. Privaloma pažymėti visus paciento duomenų pakeitimus ir nurodyti jų datą.
25. Privaloma pateikti pacientų duomenis, jiems prašant, pagal reglamentuojančią tvarką.

IV. Odontologija visuomenėje

Odontologijos visuomenėje gairės:

- visuomenės sveikatos priežiūra;
- sveikatos propagavimas ir ligų profilaktika;
- sveikatos ir burnos sveikatos planavimas;

- tinkama elgsena, padedanti išlaikyti arba didinti pagarbą specialybei.

Privalomosios gairės:

1. Privaloma taikyti apsaugos priemonės, užkertančias kelią infekcijoms plisti.
2. Privaloma įgyvendinti profilaktikos metodus bei profilaktikos priemonės, atsižvelgiant į paciento amžių, sveikatos būklę, burnos sveikatos būklę.
3. Privaloma stengtis pacientams įdiegti sveikos gyvensenos principus.
4. Privaloma pateisinti pacientų, visuomenės ir kolegų pasitikėjimą.
5. Privaloma įsitikinti, kad bet koks reklamavimas, reklaminė medžiaga ar kita jūsų teikiama informacija nėra apgaulinga.
6. Privaloma būti susipažinus su visais įstatymais ir taisyklėmis reglamentuojančiomis pacientų duomenų apsaugos reikalavimus bei laikytis įsipareigojimų.
7. Odontologijos ir Burnos higienos studentai privalo saugoti paciento ligos įrašų konfidencialumą. Įrašai apie paciento sveikatą turi būti nuoseklūs ir skirti paciento gerovei saugoti.
8. Privaloma nesidalinti jokia informacija ar komentarais apie pacientus socialiniuose tinkluose.
9. Privaloma nuasmeninti profesiniam tobulinimuisi skirtus duomenis ir pasirūpinti, kad pacientai nebūtų identifikuoti.
10. Privaloma neaptarinėti pacientų ar jų gydymo viešose vietose, kuriose pokalbį gali atsitiktinai nugirsti pašaliniai asmenys.
11. Privaloma pacientams paaiškinti aplinkybes, dėl kurių jums reikia pasidalinti informacija apie atliekamas diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras. Svarbu įsitikinti, kad pacientai supranta:
 - kokią informaciją perduos studentas;
 - kodėl studentas perduos informaciją;
 - kokie galimi perduotos informacijos padariniai.
12. Privaloma pacientams suteikti galimybę neduoti sutikimo dalintis informacija, išskyrus išimtinus atvejus.
13. Privaloma ligos istorijoje pažymėti duotas ar neduotas paciento sutikimas dėl duomenų naudojimo.

14. Jeigu gautas prašymas pateikti informaciją apie pacientus, pavyzdžiui, moksliniam tyrimui, ar studentas nori panaudoti paciento nuotraukas ar kitą vaizdinę medžiagą, tokiu atveju, privaloma:
 - paaiškinti pacientams, kaip informacija ar vaizdai bus naudojami;
 - išsiaiškinti, ar pacientai teisingai supranta;
 - gauti paciento raštišką sutikimą;
 - naudoti ar pateikti naudojimui mažiausią informacijos kiekį pagal paskirtį;
 - paaiškinti pacientams, kad jie bet kada gali atšaukti savo sutikimą.
15. Privaloma studento pateikiamoje informacijoje užtikrinti anonimiškumą, jeigu nėra būtina pacientų identifikacija.
16. Privaloma užtikrinti paciento įrašų ir (arba) nuotraukų konfidencialumą; neatlikinėti įrašų ir nefotografuoti be paciento leidimo.
17. Privaloma paciento ligos istorijoje dokumentuoti studento pastangas gauti sutikimą dėl informacijos pateikimo.
18. Privaloma užtikrinti, kad pacientų informacija visada būtų saugoma ir nebūtų atskleista dėl neatsargumo.
19. Privaloma apsaugoti pacientų duomenis nuo kitų pacientų bei pašalinių asmenų.
20. Privaloma įsitikinti, kad savo veiksmais studentas nepakenks profesijos reputacijai.

V. Pacientų lūkesčiai

Pacientai tikisi:

- būti išklausyti ir kad būtų atsižvelgta į jų interesus;
- būti vertinami atsižvelgiant į jų kultūrinės bei dvasinės vertybes;
- visų komandos narių sąžiningo elgesio;
- būti gydomi atsižvelgiant į jų sveikatos ir savijautos aspektus;
- būti gydomi švarioje ir saugioje aplinkoje;
- kad būtų prisitaikyta prie jų poreikių esant negaliai;
- kad jų interesai būtų vertinami labiau nei finansinės naudos siekimas;
- kompensavimo, jei nukenčia odontologinio gydymo metu;
- kad būtų atitinkamai reaguojama į jų patiriamą skausmą ir nerimą;

- gauti išsamią, aiškią ir tikslią jiems suprantamą informaciją prieš atliekamas diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras, gydymo metu ir po gydymo, kad galėtų priimti sprendimus, susijusius su jų sveikatos priežiūra;
- gauti suprantamą paaiškinimą apie jiems atliekamas diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras bei galimus rezultatus;
- bendravimo, kurį jie gali suprasti;
- žinoti, kas atlieka jų priežiūrą;
- kad prieš pradėdant atliekamas diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras, bus atsiklausta jų sutikimo;
- kad jų duomenys yra atnaujinti, užpildyti, suprantami, tikslūs ir aiškūs;
- kad jų asmeninė informacija laikoma konfidencialiai;
- kad jie gali gauti savo duomenis;
- kad jų duomenys saugūs;
- kad jų susirūpinimas ir nusiskundimai būtų pripažinti, atidžiai išklausti bei neatidėliotinai sprendžiami;
- gauti išsamią informaciją apie atliekančių jų diagnostines, profilaktines ir gydomąsias procedūras komandos narių vaidmenis;
- visų komandos narių efektyvaus darbo;
- gauti kokybišką paslaugą;
- kad jų sveikata bus tinkamai pasirūpinta;
- kad bus atsižvelgta į individualius pacientų sveikatos poreikius;
- kad jie gali pasikliauti studentu;
- kad jie gali pasikliauti odontologais ir burnos higienistais profesionalais.

V. Baigiamosios nuostatos

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Odontologijos fakulteto Odontologijos vientisųjų studijų ir Burnos higienos specialybės studentai turi vadovautis atskaitomybe dėstytojui, gerbti visuotinai pripažintus deontologijos ir bioetikos principus. Svarbu atitikti profesinius standartus ir elgtis laikantis susiformavusių odontologijos tradicijų, kurių turinys atitinka etikos ir dorovės principus. Jeigu studijuojančiojo elgesys nereglamentuojamas etikos gairėse, jis privalo laikytis bendrųjų etikos reikalavimų.